

Завдання з методичними рекомендаціями для самостійної роботи

№ 1.

Тема 1.1

Головна мета дизайн - проекту

2 години

Мета: ознайомитися з розвитком дизайну та ремесел у давні часи і в Середньовіччя, розглянути особливості дизайну освіти в Європі, використання ергономіки у дизайні

Зміст самостійної роботи

1. Ремесла на українських землях у давні часи і в Середньовіччя.
2. Розвиток дизайну та особливості дизайну освіти в Європі.
3. Приклади використання знань з ергономіки.

Література

1. Даниленко В.Я. Дизайн— Харків: ХДАДМ, 2003. — 220 с.
2. Дубовик Л.П. Дизайнер інтер'єрів: програма спецвипуску для студентів профтехучилищ. Мистецтво та освіта-1998 - С.21-25.
3. П.А. Оробченко, Ю.Д. Подгородецький, Л.А. Колесник Архітектурний дизайн у благоустрої території: система ЕКБУ Укрархбудінформ, 2001 -С.13-18.
4. Жоголь Л.Є. Декоративноискусство в современноминтерьере – К.:Будівельник, 1986 – 56
5. Косяк А.С., Лесовой К.П., Полежаев В.П. Художественноеоформление, 2003 - 61 с.
6. Шумега С.С. Дизайн: Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єру: навчальний посібник для вузів – К.: центр навчальної літератури 2004 С.- 21-25.
7. Якоб Нільсен «Веб-дизайн» видавництво «Символ-плюс» 2002 - С.11-23.
8. Волков Д. «Школа сучасного дизайну від А до Я» видавництво ЕКСМО 2007 - С.8-15.
9. Тімаці Самар «Еволюція дизайну. Від теорії до практики», вид. «РІП-Холдінг» 2009

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Ремесла на українських землях у давні часи і в Середньовіччя.

Розвиток ремесел у Нові часи. З 2-ї пол. XVII ст. ремісництво на Західній Україні й на Правобережжі зменшилося у зв'язку з загальним занепадом міст і міщанства, поширенням нецехового ремесла. Воно поширювалося також серед козацтва та по селах.

На українських землях у Російській Імперії загально-імперський закон, що стосувався цехів, поширено на Лівобережжя (1785) і Правобережжя (1840). За законом з 1852 року, у містах і містечках існували *ремісничі управи*. Ремісник, який не мав звання майстра і не записався до цеху, не мав права керувати ремісничим закладом, тримати робітників та виставляти вивіску. Кількість ремісників у 9 українських губерніях, об'єднаних у цехи,

становила за даними на 1858 рік — 77 000 осіб, у т.ч. 32 500 майстрів, 28 400 робітників і 16 800 учнів. За ін. даними число всіх ремісників у містах становило бл. 100 000.

За австрійським переписом 1773 року в усій, тобто і Західній (польській) Галичині жило 44 000 ремісників, у т.ч. ткачів 17 900, ковалів 2 800, кушнірів 1 800, шевців 5 500, кравців 2 800, бондарів 1 400, гончарів 1 200, колодіїв 1000; ремісників-євреїв б^ло 16 000. 1837 року в Галичині нараховували 45 000 ремісників, які платили прибутковий податок.

У 1-й пол. XIX ст. ремісництво відчуло тиск фіскальної політики на центральних і східних землях і в Галичині. Ще негативніше на ремісників вплинули у 2-й пол. XIX ст. розвиток фабричної промисловості і капіталізму, побудова залізниць, що полегшило підвіз фабричного краму (переважно з неукраїнських земель), втрата значення ремісничих цехів (з 1900 російський уряд почав вживати заходів до скасування решток цехового устрою), низька освіта ремісників та лихварство. Особливо кризовими були для ремісництва 1870 — 90-і рр. Значна частина міського ремісництва, не витримуючи конкуренції фабрично-заводської продукції, відмирала; краще розвивалася кустарна промисловість. На допомогу ремісникам і зокрема кустарям прийшли деякі урядові агентства (1888 року засновано урядовий *Кустарний комітет*) і особливо земства. їх заходами створювалася інструкторська допомога, постачалися деякі види сировини здержавних підприємств, відкривалися кустарно-ремісничі учбові майстерні та організовувалися місцеві і міжнародні виставки кустарних виробів, на яких були широко представлені вибори з України (кролевецькі тканини й ін.). Головне управління землевпорядження і хліборобства посередничало у купівлі ремісничих і кустарних виробів замовниками — військовими і морськими відомствами, постачало кустарям безкоштовно і в кредит зразки верстатів, двигунів та ін. знаряддя, видавало мистецькі альбоми зразків кустарного виробництва тощо. Деяке значення мала спроба організації кустарних кооператив (1913 року у 6 українських губерніях Російської Імперії було створено 18 таких кооперативів).

У Галичині й на Буковині ремесло не мало особливої допомоги з боку уряду. Ремісничі палати у Львові й Чернівцях (при крайових відділах) вели статистику ремісників, влаштовували ремісничі виставки, опікувалися (у

Львові) ремісничим Промисловим Музеєм тощо. Допомогу українським ремісникам надавали міщанські братства у Львові (з 1872 року) і згодом в інших містах Галичини та засноване в 1881 році В. Нагірним ремісниче товариство «Зоря», яке зокрема опікувалося ремісничою молоддю, що прибувала з сіл до міста. Таку мету мали також будівельний комбінат, заснований у Львові І. Левинським, та жіноча кравецька спілка «Труд». Зростання українського ремісництва у містах Західної України (менше центральних і східних земель) утруднювало опанування ремеслами неукраїнським елементом, а також те, що діти заможніших українських ремісників лише рідко залишалися працювати у фахах батьків.

2. Розвиток дизайну та особливості дизайну освіти в Європі.

Ефективна загальнодержавна система підготовки дизайнерських кадрів функціонує у Великій Британії. Там, як ні в якій іншій країні, дизайнерська освіта перебуває під безпосереднім контролем держави, спрямовується та регулюється централізованим чином. Великій Британії вдалося досягти того, що кількість людей, яких навчають у дизайнерських навчальних закладах, приблизно відповідає потребі у молодих фахівцях цього профілю та обмежується суворо визначеними цифрами. (ЕІа відміну від цього, США демонструють іншу картину: там кожен, хто бажає отримати освіту, може знайти такий навчальний заклад, до якого його приймуть, пройти курс навчання, але це зовсім не означає, що він впишеться в сучасну дизайнерську кон'юнктуру й матиме роботу).

Більш регламентована, ніж американська, система підготовки дизайнерських кадрів Великої Британії структурується (за ознакою напрямів дизайн-діяльносл) таким чином: найбільшу кількість людей навчають у напрямку індастріал-дизайну, друге місце посідає дизайн середовища, третє за кількістю дипломованих фахівців місце посідає графічний дизайн. Цей показник залишається у Великій Британії досить стабільним протягом багатьох років, хоча реформаторські акти відбулися у дизайн-освіті цієї країни у 1946, 1951, 1960, 1961 роках, а особливо у 80-ті роки — за часів Прем'єр-міністра пані Тетчер.

У сучасній Німеччині існує структура дизайн-спеціалізацій, схожа із британською, існує й подібність щодо державного регулювання процесів

організації дизайн-освіти. Країни Скандинавії в галузі дизайн-освіти мають поміж себе багато спільних рис. Підготовка дизайнерів за основними напрямками здійснюється у них так: найбільша кількість студентів-дизайнерів навчається на факультетах, що співпрацюють із будівельно-архітектурним сектором економіки (це «середовищне мистецтво», інтер'єр, меблі), потім іде напрямок, де готують фахівців широкого профілю в галузі візуалістики, а за ним — промисловий дизайн.

У Південній Європі дуже яскравим явищем є дизайн Італії. Однак що стосується освіти, то ситуація там дуже специфічна, для решти країн Європи не зовсім типова. Система дизайнерської освіти в англійському її розумінні в Італії взагалі відсутня. Поясненням цього парадоксу є те, що сама культурна атмосфера Італії з її багатовіковими художніми традиціями в поєднанні із прискореним економічним розвитком є однією великою школою — своєрідним поживним середовищем, у якому виростають першокласні дизайнери.

Світовий лідер дизайнерської освіти - Королівський коледж мистецтв

Ще одним світовим лідером останніх десятиліть, який успішно працює й зараз, є Королівський коледж мистецтв старої промислової країни Великої Британії. Маючи понад 150-літню історію свого розвитку, завдяки власним традиціям та вмінню акумулювати прогресивний досвід цей навчальний заклад став нащадком педагогічної думки, що її було накопичено світовою спільнотою у сфері дизайнерської освіти.

Королівський коледж мистецтв — то є єдиний у Європі навчальний заклад цього профілю, що офіційно має університетський статус і готує фахівців на постдипломному рівні. Він приймає абітурієнтів з вищою освітою з усього світу (іноземці складають понад 20% його контингенту). Ті, що успішно закінчили навчання, отримують ступінь магістра. Королівський коледж практично став загальноєвропейським університетом дизайну та мистецтв. Він є членом співдружності навчальних і наукових закладів,¹ які тісно співпрацюють. До цієї співдружності увійшли Імперський коледж природничих наук, техніки й медицини, Королівський коледж: музики, науки та історії, Музей Вікторії і Альберта, Музей науки. Усі разом вони утворюють свого роду надуніверситет, маючи спільні освітні структури у вигляді сумісних курсів.

Королівський коледж мистецтв у Великій Британії та Ульмська школа Німеччини, про яку йшлося вище, суттєво вплинули на філософію дизайнерської освіти в Європі та поза її межами. Але ж, звичайно, до провідних дизайнерських навчальних закладів, які нині «роблять світову політику» дизайн-освіти, належить значно більша кількість шкіл. У розвинених країнах наприкінці ХХ століття склалися досить потужні дизайн-освітні системи, що еволюціонують. Вони мають поміж себе багато відмінностей і постійно перебувають у режимі суперництва. Погляньмо на особливості їх щодо найзагальніших принципів організації освіти та структури дизайн-спеціалізацій, за якими відбувається підготовка фахівців.

Відмінності дизайн-освітніх систем США, Японії, Австралії

У Сполучених Штатах Америки, в цій країні емігрантів, дизайн-освіта, як і сфера освіти в цілому, являє собою строкату картину. Там відсутні єдині стандартні вимоги до змісту навчальних планів, до надання дипломів про освіту, вчених ступенів тощо. Навчальні заклади мають майже повну автономію, їхня діяльність контролюється лише радами опікунів та інвесторів, а також професійними організаціями (що ж до навчальних закладів, які випускають дизайнерів, то вони перебувають під опікою місцевих відділень професійних дизайнерських спілок). Це призводить до того, що загальний обсяг знань та час, який відведено для занять з того чи іншого предмету, а також зміст тих предметів і всі решта кількісні та якісні параметри підготовки фахівців визначаються керівництвом навчальних закладів. Наслідком усього того є великі відмінності в якості підготовки фахівців — що врешті-решт оцінюється на ринку праці.

У зв'язку з цим структура дизайн-спеціалізацій в американській сфері освіти така, що тут важко провести чіткі межі між різновидами дизайнерської діяльності.

В Японії дизайн-освіта виявляє певну подібність до такої" далекої від неї географічно Італії, тобто система дизайн-освіти у англо-німецькому розумінні там взагалі відсутня. В Японії, попри всю її специфіку, виявляється одна загальна фундаментальна закономірність: сприятливі умови для розвитку потужних дизайнерських сил виникають там, де традиційна культура художньої майстерності зустрічається з інтенсивним розвитком промислового виробництва.

Широкого розголосу набули останнім часом відомості про дизайнерську освіту Австралії. Ця відносно молода країна переселенців є провінцією, але сьогодні то вже не «глибинка» з нерозбурханим життям, а багата й суперсучасна околиця світу. Тиранія відстаней, що тримала континент в ізоляції від решти світу, стала поштовхом до пошуку оригінальних шляхів розбудови власного життя. Внаслідок того Австралія стала відомою як «розумна країна». Гарною є нині і репутація австралійської системи освіти, утому числі й дизайнерської. Дизайн став статтею національного експорту. І не дивно: країна із 17-мільйонним населенням має близько чотирьох десятків дизайнерських навчальних закладів. Система навчання в них гармонійно поєднує широку загально-дизайнерську освіту з можливістю спеціалізації у вузькій галузі. Структура основних дизайн-спеціалізацій являє собою таке: провідну роль грає графічний дизайн, потім іде дизайн середовища, а за ним — промисловий дизайн.

3. Приклади використання знань з ергономіки.

Наведемо, слідом за В. Голобородьком [13], приклад такого об'єднання. Надто вже наочним є той випадок, що стався у відомій корпорації ХЕКОХ наприкінці 80-х років. А сталося там таке: корпорацію охопила криза. ХЕКОХ почала втрачати ринки. Її відомі копіювальні апарати почали поступатися апаратам фірм ІВМ, Косіак, Сапоп, Міпоііа та іншим. Невдовзі з'ясувалося, що причини втрати позицій ховалися не в якості продукції ХЕКОХ, — вона залишалася традиційно високою, а у вкрай низькій операбельності головної продукції ХЕКОХ — апаратів для офісів («операбельність» - термін з лексикону менеджерів та маркетологів, що за змістом схожий на «ергономічність»). Працівники офісів відмовлялися від апаратів ХЕКОХ на користь інших через їх складність. І дійсно, побутові, у сутності, апарати були спроектовані під кваліфікованого оператора і вимагали від користувача відповідної підготовки. Але секретарки, яким треба було виконувати усього кілька копій на день, відмовлялися вивчати інструкції завбільшки в роман.

Відтак за розпорядженням нового менеджера корпорації ХЕГСОХ відділ ергономіки (25 ергономістів) було об'єднано з відділом дизайну (25 дизайнерів). Об'єднання двох проектних методик дозволило створити такий

логічно організований об'єкт, що своїм зовнішнім виглядом він давав ясну інформацію щодо того, як треба ним користуватися. Корпорація ХЕКОХ переможно вийшла з кризи, а світ отримав нову проектну стратегію - Ергодизайн.

То ж нині проектна культура набирає дедалі більше рис всеохоплюваності. Це стосується, як бачимо, і взаємин дизайну та ергономіки, які вже не обмежуються лише тим, що дизайнер "враховує" ергономічні вимоги. Ці взаємини набувають ознак цілковитого взаємопроникнення.

Питання для самоперевірки

1. У якому столітті ремісництво відчуло тиск фіксальної політики ?
2. Які роки були особливо кризовими для ремісництва ?
3. Як розвивалося ремісництво в Західних містах України у 70-ті, 80- ті роки?
4. Чим характеризується сучасна структура дизайну у Німеччині ?
5. Яка характерна особливість для Королівського коледжу мистецтв ?
6. Які відмінність між системою дизайну – освіти в США та Японії?
7. Де у дизайні який нас оточує застосовується ергономіка ?